

## POSTANOWIENIE

Dnia 17 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania E. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.

o emeryturę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17 stycznia 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 listopada 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

### UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 listopada 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację ubezpieczonego E. C. od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 16 grudnia 2016 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. z dnia 8 kwietnia 2015 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Odwołujący się zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.; dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS lub ustawa emerytalna) w związku z § 2 ust. 1, § 3 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze

zm.) oraz w związku z pkt 24 działu XIV wykazu A załącznika do rozporządzenia, przez przyjęcie, że wykonywanie nadzoru przez wnioskodawcę także nad pracownikami niewykonyjącymi prac w szczególnych warunkach (przy czym sprawowanie nadzoru odbywało się bez udziału brygadzystów i mistrzów) wyklucza możliwość przyjęcia, że ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy; pominięcie okoliczności powszechnie akcentowanej w orzecznictwie Sądu Najwyższego i odmowę zakwalifikowania spornego okresu zatrudnienia od 1 sierpnia 1979 r. do 31 grudnia 1998 r. na stanowisku kierownika budowy, w sytuacji, gdy przesłanka wykonywania pracy w szczególnych warunkach „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy” (§ 2 ust. 1 rozporządzenia w związku z pkt 24 działu XIV wykazy A) spełniona jest także wówczas, gdy osoba wykonująca dozór inżynieryjno – techniczny dozoruje także nad pracownikami niewykonyjącymi pracy w warunkach szczególnych; 2/ art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez przyjęcie, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich warunków niezbędnych do tego, aby uzyskać prawo do emerytury w obniżonym wieku na podstawie wskazanych powyżej przepisów. Skarżący podniósł również zarzut naruszenia przepisów postępowania: 1/ art. 378 § 1 k.p.c., przez nierozpoznanie sprawy w granicach apelacji, tj. brak odniesienia się do wszystkich zarzutów apelacji, a w szczególności całkowity brak rozważenia zarzutów naruszenia prawa materialnego; 2/ art. 328 § 2 k.p.c., art. 382 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez brak spełnienia wymagań uzasadnienia wyroku, w szczególności przez brak dokonania jakichkolwiek własnych ustaleń, brak ustalenia stanu prawnego sprawy, jakiegokolwiek ustalenia, ile czasu pracy w ciągu spornych okresów wnioskodawca poświęcał na bezpośredni dozór inżynieryjno-techniczny nad pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych a ile nad innymi pracami, gdyż jest to podstawowy punkt oddalenia apelacji; 3/ art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez niewskazanie, które fakty Sąd Apelacyjny uznał za udowodnione a które nie, dowodów, na których się oparł oraz przyczyn, dla których innym odmówił mocy dowodowej, w szczególności dlaczego uznał, lakonicznie to stwierdzając, że Sąd pierwszej instancji przeprowadził właściwe postępowanie dowodowe i na jego podstawie ustalił prawidłowy stan faktyczny, który Sąd Apelacyjny akceptuje i

przyjmuje jako własny; 4/ art. 328 § 2 k.p.c., przez sprzeczność między oceną prawną a poczynionymi ustaleniami faktycznymi, polegającą na ustaleniu, że tylko niektóre okresy pracy nie podlegają zaliczeniu do prac w szczególnych warunkach przy jednoczesnym, chociażby nawet w przybliżeniu, określeniu ich długości. Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy oraz zasądzenie kosztów postępowania, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego związanego z koniecznością wypowiedzenia się Sądu Najwyższego w przedmiocie kryteriów ustalenia charakteru podstawowych prac wykonywanych w warunkach szczególnych, wpływu (bądź jego braku) na stwierdzenie, czy nadzór nad pracami uznanymi za podstawowe może być uznany za pracę w warunkach szczególnych w przypadkach, gdy na wydziale wykonywane są prace na jednym stanowisku uznawanym za prace w warunkach szczególnych, a pozostałe nie są pracami w warunkach szczególnych. Skarżący wskazał, że rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego uzasadnione jest występowaniem niedookreślonego pojęcia „podstawowe prace” wykonywane na wydziałach oraz jego relacji do zbioru pozostałych prac będących pod dozorem. W uzasadnieniu wniosku skarżący sformułował również następujące pytania: (-) czy może być sprawowany jednoczesny, bezpośredni i w pełnym wymiarze czasu pracy (w rozumieniu poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia) dozór inżynieryjno – techniczny nad grupami pracowników kilku różnych brygad (lub danej brygady), wykonującymi swe czynności w tym samym czasie, lecz w odrębnych (różnych) miejscach zakładu bądź na odrębnych budowach; (-) czy sytuacja, gdy niektórzy pracownicy są wymienieni w wykazie A rozporządzenia lub wykazie branżowym i istnieje obowiązek sprawowania nad nimi dozoru stałego i w pełnym dobowym wymiarze bezpośrednio przy ich stanowiskach pozwala na przyjęcie, że dozorujący spełnia warunki z poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia, niezależnie od dozoru innych pracowników niewykonywujących pracy w warunkach szczególnych.

Organ rentowy wniósł odpowiedź na skargę kasacyjną po terminie do jej wniesienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Wniesiona w sprawie skarga nie wykazała znaczenia jej rozstrzygnięcia dla realizacji tej publicznoprawnej funkcji skargi kasacyjnej, względnie potrzeby ujednolicenia orzecznictwa sądów powszechnych i rozwoju jurysprudencji.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione

zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

W przedmiotowej sprawie we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnieniu zawarto jedynie zacytowane wyżej pytania, bez nawiązania do określonych przepisów prawa materialnego (poza wskazaniem poz. 24 działu XIV wykazu A, stanowiącego załącznik do Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze – Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., ale już bez wskazania istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy § 2 ust. 1 tego rozporządzenia) i bez wynikającego z publicznoprawnego charakteru postępowania kasacyjnego wyводу potwierdzającego występowanie poważnych problemów związanych z interpretacją tychże przepisów. Rzeczą Sądu Najwyższego przy ocenie, czy skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, nie jest doszukiwanie się w uzasadnieniu podstaw skargi kasacyjnej argumentacji mającej wykazać istnienie istotnego zagadnienia prawnego. Przedstawienie takiej argumentacji w uzasadnieniu podstaw skargi służy bowiem jedynie wykazaniu zarzucanego naruszenia prawa materialnego lub procesowego. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., III UK 10/11, LEX nr 1124105).

Ponadto nie można zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14,

niepublikowane).

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że prawo do emerytury w wieku niższym od powszechnego z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy emerytalnej, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 88/08, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022). W związku z tym nie jest dopuszczalne uwzględnianie przy ustaleniu okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika. Od tej reguły istnieją odstępstwa. Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022 oraz z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08 i tam powołane wcześniejsze orzecznictwo). Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, kiedy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22

stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 oraz z dnia 22 kwietnia 2009 r., II UK 333/08, LEX nr 1001310).

Należy zaznaczyć, że w judykaturze utrwalony jest pogląd, że prace określone w wykazie A dziale XIV poz. 24, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów, polegające na kontroli międzyoperacyjnej oraz kontroli jakości produkcji i usług mogą być uznane za prace w szczególnych warunkach w rozumieniu § 2 ust. 1 rozporządzenia tylko wówczas, gdy są wykonywane na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (warunkiem zakwalifikowania tego rodzaju kontroli jako pracy wykonywanej w szczególnych warunkach jest zatem to, aby na oddziałach i wydziałach, na których jest ona wykonywana, jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie A), a nadto stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (codziennie i przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 października 2015 r., I UK 473/14 (LEX nr 1929242) stwierdził, że termin „podstawowe” odnosi się do prac wykonywanych w tym oddziale czy wydziale, a nie do pracowników zatrudnionych przy tych pracach. Znaczy to tyle, że praca zatrudnionych przy dozorze może być uznana za wykonywaną w szczególnych warunkach wówczas, gdy między profilem oddziału (wydziału) a pracami wskazanymi w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r. istnieje relacja o kwalifikowanym charakterze. Nie chodzi więc o to, ilu pracowników wchodzących w skład zespołu wykonywało prace w szczególnych warunkach, ważne jest, czy dla osiągnięcia celu postawionego oddziałowi (wydziałowi) konieczne było wykonywanie prac wymienionych w rozporządzeniu. W tym ujęciu termin „podstawowe” koncentruje uwagę nie na zbiorowości pracowników, ale na funkcji przypisanej wyodrębnionej strukturze pracodawcy. Przepis wyraźnie wskazuje, że zwrot „podstawowe” odnosi się do oddziałów i wydziałów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2016 r., III UK 12/16, LEX nr 2163306 i postanowienie z dnia 8 listopada 2018 r., III UK 4/18, niepublikowane). Sąd Najwyższy przyjmuje również, że zawarte w wykazie A dział XIV, poz. 24 rozporządzenia określenie „na oddziałach i wydziałach” wskazuje, iż kontrola jakości produkcji, kontrola międzyoperacyjna i dozór inżynieryjno-techniczny

powinny być wykonywane bezpośrednio w określonym, skonkretyzowanym środowisku pracy, w którym występują warunki narażające na szybszą utratę zdolności do zarobkowania. Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się bowiem pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Z tego względu regulacje z tym związane podlegają wykładni ścisłej, gwarantującej zachowanie celu uzasadniającego odstępstwo od zasady przechodzenia na emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 184/13, LEX nr 1448473 i powołane w nim orzeczenia). Wreszcie w wyroku z dnia 8 stycznia 2014 r., II UK 229/13 (niepublikowanym), Sąd Najwyższy zauważył, że czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli w procesie produkcji wykonywanej w tych wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia, objęte poz. 24 działu XIV wykazu A, to wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z 14 września 2012 r., I UK 217/12, niepublikowane).

Konkludując wypada stwierdzić, że sformułowane przez skarżącego zagadnienia prawne zostały rozstrzygnięte w judykaturze.

W niniejszej sprawie z uwagi na dochodzenie przez ubezpieczonego E. C. ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku, sporna była możliwość zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia wnioskodawcy od 1 czerwca 1981 r. do 31 maja 1988 r. w Spółdzielni [...] w B. i od 29 czerwca 1995 r. do 31 grudnia 1998 r. w „I.” w D.. Na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego Sady ustaliły, że odwołujący się wykonywał pracę, o której mowa w poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia, „jedynie przy budowie zbiornika wody pitnej i hydroforni dla Zakładów Mięsnych i budowie podziemnego zbiornika wody użytkowej na ogródkach działkowych S. – w czasie zatrudnienia w Spółdzielni [...] w B. w łącznym wymiarze 1 roku i 6 m-cy oraz od 18 lipca 1996 r.

do 30 sierpnia 1996 r. w okresie zatrudnienia w Spółce I. – przy pracach dekarских w Szkole Podstawowej (budowa dachu)” (uzasadnienie s. 9). Natomiast w pozostałym okresie nadzorował różne prace uzależnione od etapu realizacji poszczególnych obiektów, w tym prace malarskie, tynkarskie, posadzkarskie, stolarskie, montażowe, wykończeniowe i elewacyjne, wykonywane na zewnątrz budynków (o ile nie były wykonywane na wysokości), niestanowiące prac w szczególnych warunkach. Dokonanymi w sprawie ustaleniami Sąd Najwyższy jest zaś związany z mocą art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.